

8. **Метод айкідо** [3] **чи джиу-джитсу** [5, с. 12–13] не належить до основної групи соціальних технік впливу, однак його варто згадати, адже це прекрасний приклад «маніпулювання без явної маніпуляції», яку практично не можливо виявити; це фактично зброя автоматичного впливу з докладанням мінімальних особистих зусиль, навіть жертви схильні вбачати свою поступливість як результат дії природних сил, а не задум того, хто скористався такою поступливістю. Суть його як і відповідного бойового мистецтва полягає в тому, щоб використовувати силу противника проти нього самого і перемагати уступаючи. Адаптований під комунікаційне середовище, цей метод використовується в напружених переговорах чи конфліктних ситуаціях і припускає повернення опоненту його ж агресії з метою отримання від співбесідника бажаного, «віддзеркаливши» його манеру розмовляти і тримати себе; власний варіант розвитку подій пропонується спокійним тоном. Таким чином, маніпулятор зберігає свої сили, не дратує опонента і перемагає.

У підсумок зазначимо, що соціальне маніпулювання базуються на соціальному укладі спільноти, залежать від соціальних ролей, установок, прав, обов'язків й обмежень, які накладаються тим чи іншим соціальним пристроєм суспільства і нормами поведінки громадянськості. Соціальний механізм маніпуляції свідомістю особистості розглядається як універсальний й відповідно як такий, що існує незалежно як від історичних, так і від суб'єкт-об'єктних відносин. Виявлення універсальї соціального механізму маніпуляції свідомістю особистості дозволяє виявити сутність, алгоритм функціонування зазначеного механізму маніпуляції, у результаті чого уможливується виявлення соціальних факторів, які формують соціальний механізм протидії маніпуляції свідомістю особистості. **Перспективи** досліджень зумовлені необхідністю дослідження сучасних психологічних і лінгвістичних прийомів маніпулювання, адже вони існують не ізольовано, а комбінуються з відповідними психологічними маніпулятивними техніками з метою досягнення максимального ефекту на адресата.

Література:

1. Бабюк М. И. Социальная манипуляция: философский анализ : дис.... канд. филос. наук : 09.00.11 «Социальная философия» / Бабюк Максим Иванович. – Москва, 2004. – 125 с.
2. Евгеньева Т. В. Технологии социальных манипуляций и методы противодействия им / Т. В. Евгеньева. – СПб. : Питер, 2007. – 112 с.
3. Косенко А. Как это работает 11 способов манипуляции людьми и как не стать её жертвой [Электронный ресурс] / Александра Косенко. – Режим доступа : <http://www.lookatme.ru/mag/how-to/inspiration-howitworks/206831-manipulation>
4. Колесникова Г. И. Социальный механизм манипуляции сознанием личности / Галина Ивановна Колесникова. – М. : Директ-Медиа, 2014. – 272 с.
5. Gialdini R. V. Influence: science and practice [4th ed.] / Robert B. Gialdini. – Boston, L., Toronto, Sydney, Tokyo, Singapore : Allyn and Bacon A Pearson Education Company, 2001. – 262 p.
6. Hadnagy C. Social engineering: the art of human hacking / Christopher Hadnagy. – Hoboken, NJ: John Wiley & Sons, 2010. – 477 p.
7. Witkowski T. Psychomanipulation: recognizing and dealing with it. [Electronic resource] / Tomasz Witkowski. – 2000. – 61 p. – Режим доступа : http://www.tomaszwitkowski.pl/attachments/File/1531-Psychomanipulation_EN.pdf
8. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://piter-trening.ru/tehnologii-manipulyacii-v-obshhenii/>

УДК 811.133.1'27

Н. Ю. Голтвяниця, Н. В. Серга,

Запорізький національний технічний університет, м. Запоріжжя

ЗМІНИ У ФУНКЦІОНУВАННІ ПОНЯТТЯ ПОЛІТКОРЕКТНОСТІ У СУЧАСНИХ ФРАНЦУЗЬКИХ МЕДІА

У статті розглядаються семантичні та функціональні зміни терміну політкоректності у сучасному медійному просторі Франції. Встановлено появу негативних конотацій у терміні політкоректності під впливом останніх подій у країні та світі.

Ключові слова: політкоректність, новомова, медійний простір, мігрант.

FUNCTIONAL CHANGES OF POLITICALLY CORRECT IN MODERN FRENCH MEDIA

The article touches upon semantic and functional changes of term of politically correct in modern French mass media. The authors give a brief history and definition of term of politically correct. This kind of euphemisms in French mass-media is mainly used to name some social groups and their reality to avoid race and social discrimination. But politically correct terms may misrepresent the meaning, so it's necessary to consult the glossary of this kind of terms in order to understand media messages.

Because of increasing immigration in Europe some euphemisms to name migrants appeared. However, the media those have an important and evergrowing role in shaping the views of the people, bend the truth giving a positive image of migrants in French society when an average Frenchman doesn't think so.

The analysis reveals that additional negative connotations of the term of politically correct because of the latest events in Europe were determined. Just after Nice terrorist attack the politically correctness is strongly blamed for the recent tragedies in Europe.

Key words: politically correct, newspeak, mass media, migrant.

ИЗМЕНЕНИЯ В ФУНКЦИОНИРОВАНИИ ПОНЯТИЯ ПОЛИТКОРЕКТНОСТИ В СОВРЕМЕННЫХ ФРАНЦУЗСКИХ МЕДИА

В статье рассматриваются семантические и функциональные изменения термина политкорректность в современном медийном пространстве Франции. Было установлено появление негативных коннотаций в термине политкорректность под влиянием последних событий в стране и мире.

Ключевые слова: политкорректность, новоязык, медийное пространство, мигрант.

Актуальність. Категорія ввічливості є однією з основних при міжособистісній комунікації, а показники ввічливості є індикаторами соціального статусу учасників комунікації: високий / більш низький / рівний, свій / чужий.

Ввічливість як соціокультурний вже феномен давно й широко досліджується фахівцями з гуманітаристики, а останнім часом до кола їх наукових інтересів потрапила й політкоректність. Попри те, що інтерес науковців до цього феномену поступово став згасати, останні трагічні події в Європі та світі знову вивели поняття політкоректності на перші шпальта медіа хоч і переважно з негативними конотаціями.

Стаття має на меті показати, яких змін набуло поняття політкоректності та пов'язане з ним поняття «мігрант» у французькому медійному просторі за останній рік.

Об'єктом нашої розвідки є поняття політкоректності як складова категорії ввічливості у французькому медійному просторі, а **предметом** – нові конотації та зміни у контексті функціонування поняття політкоректності у зв'язку з трагічними подіями в Європі наприкінці 2015–2016 рр.

Політкоректність – це лінгвокультурне явище, яке виникло у 70-ті роки в США та набуло поширення у Західній Європі, а потім і світі, полягає у пошуці таких мовних засобів, які б не ображали чи принижували індивіда через його расову, статеву приналежність, зовнішній вигляд, тощо. Воно базується на лінгвальному процесі евфемізації, а відтак навряд можна говорити його унікальність та новизну.

Відома французька дослідниця Марина Ягело ще у 1978 році писала, що мова є системою символів, яка є частиною соціальних відносин, а відтак слід відкинути саму ідею «нейтральної» мови, бо відношення індивіда до мови складається через його взаємину з суспільством [1]. Ці роздуми були підхоплені французькими феміністками, що сприяло фемінізації французької мови, навіть на законодавчому рівні у Бельгії та Канаді.

Водночас французькі дослідники доволі скептично чи навіть іронічно ставляться до самого терміна «політична коректність», наголошуючи, що евфемізми завжди були невід'ємною складовою дипломатичного спілкування. До того ж подібні мовленнєві явища вже мали місце у французькій лінгвокультурі, і тут можна згадати преціозність або манерність 17 століття, яку висміював Мольєр. Тоді намагалися розмовляти витончено, блискуче, використовуючи яскраві метафори: *le «conseiller des grâces»* – радник з витонченості та елегантності, що означало «un miroir» – дзеркало, *l'«antipode de la raison»* – протилежність розуму для *sotte* – нерозумна, дурна, *les «commodités de la conversation»* – комфорт для розмов замість *fauteuils* – крісло, або *un «traître»*, коли говорили про *un paravent* – ширма. Але, за словами Катрін Малаваль, Оскар серед усіх прецензійних виразів належить безумовно *pauvres porteurs de chaise* – бідні носії стільців, які стали *des «mulets baptisés»* – хрещеними віслюками [2]. У 20 столітті з'явилася новомова «langue de bois» «дерев'яна мова» та політкоректність [3; 4]. Метафоричний вираз «langue de bois» = novlangue увійшов у французьку мову у 70-х роках 20-го століття та позначав закостенілий стиль радянського мовлення, мову пропаганди, відсутність вільного висловлення. Сьогодні «дерев'яна мова» або ж новомова присутня всюди: у політичному та дипломатичному дискурсі, ЗМІ, рекламі, мові маркетингу та адміністрації. Вона вважається пустою, застиглою, яка заважає живій, вільній мові, заважає говорити правду, те що думаєш насправді. На думку Домініки Бретон сучасна «дерев'яна мова» на відміну від попередніх часів дещо втратила свою пропагандистську функцію, оскільки вже не йдеться про створення єдиної правди мовою. Водночас новомова зберегла дискурсивні риси первинної «дерев'яної мови»: вживання стереотипних формулювань, гучних, «пишних» виразів, пошук найкращого слогану, яким часто обмінюються з опозиціонерами, загравання до аудиторії, приниження опонента, популізм, демагогія, тощо [7].

Існують навіть словники новомови [5; 6]. І якщо у 2008 році перший словник новомови містив близько 300 одиниць, у 2013 – більше 500, то у 2015 – більше 1000. Вихід нового словника новомови, звісно ж, не міг лишитися непоміченим і спровокував достатньо жваве обговорення в першу чергу серед франкофілів. Серед яких вирізняється погляд есеїста Мішеля Жофруа на новомову, який поділяє чимала частина французького суспільства [8].

З одного боку, вражаюча кількість одиниць у словнику свідчить про те, наскільки заангажованою та брехливою є мова мас-медіа, що послуговуються новомовою, а з іншого боку, що звісно є позитивним моментом, знайомство з цим словником допоможе розуміти, що насправді повідомляють нам телебачення, преса, тощо [9].

У сучасному світі новомова нерозривно пов'язана з політкоректністю. Термін «політкоректність» увійшов у французьку мову у 90-х роках 20-го століття та набував свого сучасного значення. Практична мета використання політкоректності полягає в тому, щоб уникати того, що могло б образити ті чи інші категорії людей за расовими, гендерними, релігійними, професійними, фізичними, віковими, сексуально-орієнтаційними ознаками.

І хоча, зазначає Домініка Бретон, політкоректність є феноменом демократичного суспільства, на відміну від дерев'яної мови, вони використовують однакові мовні засоби, оскільки мова йдеться про розрив семантичного зв'язку між мовними знаками, що сприймаються тепер як образливі, та їх референтами. А саме про евфемізми, кліше, слогани, оксиморони, плеоназми, неологізми шляхом деривації, складання, запозичення, абрєвіації, метафори, тощо [7].

Так, «неприємні» номінації на зразок *chômeur* замінюються нейтральними однокомпонентними лексемами або словосполученнями: *centre psycho-thérapeutique*, *psychothérapeutique* замість *psychiatre* – (асиле де фous, притулок для божевільних), *chercheur d'emploi*, *пошукач роботи* – (*chômeur*, безробітний), *défavorisés*, *малозабезпечені* – (*pauvres*, бідні), *non-voyants*, які *втратили зір* – (*aveugles*, сліпі).

Серед дериваційних засобів для створення політкоректних термінів часто використовуються префікси та суфікси, що виражають ідею обмеження, таким чином наближуючи меншини до основної соціальної спільноти: *défavorisés*, *малозабезпечені* має позитивний компонент *favorisés*, *забезпечені* та префікс обмеження *dé-*, або *démunis*, *малозабезпечені* з позитивним компонентом *munis*, *забезпечені* замість прикметника *pauvres*, *бідні* який має негативну конотацію [1]. Інший спосіб створення евфемізмів – це використання негативних префіксів або слів: «non»-*apprenant* або «mal»-*sachant*, який *погано вчиться* замість *un cancre*, *ледар*, ou «contre»-*performance*, *протилежність успіху* насправді *un échec*, *провал*, *невдача*, «sans»-*abri*, *безпритульний* це *un cloado* або *un clochard*, *злидень*, «dys»-*fonctionnement*, *дисфункціонування* замість *une bavure policière*, *поліцейське зловживання*, «contre»-*vérité*, *протилежність правди* замість *un mensonge*, *брехня*, «sans»-*papiers*, *без документів* замість *un immigré clandestin*, *нелегали*.

Щоб запобігти расовій та соціальної дискримінації «неприємні» назви професій замінюються більш приємними евфемізмами на зразок *technicien de surface*, *технік площини* замість *un balayeur*, *прибиральник*, або *hôtesse de caisse*, *робітниця каси* замість *une caissière*, *касирша*, *femme de ménage*, *хатня робітниця* – це: *une technicienne des sols*, *технік підлоги*, або *une employée de maison*, *хатній службовець*. У галузі економіки «грубі» слова пом'якшуються: так «réajuster», *переглянути* використовують замість *dévaluer*, *знижувати*, «réaménager», *уточнювати* скоріше ніж *réduire*, *скоротити*, *зменшити*; словосполучення «ouverture du capital», *відкритість капіталу* заміною *une privatisation*, *приватизація*, а «lignes de production», *виробничі лінії* вживається замість *travail à la chaîne*, *праця на конвеєрі*.

Використовуються також наукові терміни: *aliénation*, *психічний розлад* замість *folie*, *божевілля*, *oncologie* або *carcinologie*, *онкологія* замість *cancérologie*, *рак*.

Й нарешті акроніми: *HLM*, *IVG*, *HP*, які є імпліцитно приємнішими, відповідно «habitation à loyer modéré», *житло за помірну плату*, «interruption volontaire de la grossesse», *добровільне переривання вагітності*, «heures pleines», *години номінального навантаження*.

Звісно ж, підкреслює Мішель Жофруа, політкоректність, починаючи з виправлення граматичних форм, веде до виправлення ідеології, яка першочергово не розглядалася як образлива, з тим, щоб зменшити кількість випадків ображення деяких категорій населення [9]. Прикладом може бути фемінізація професій.

Також не слід забувати про те, що політкоректність має у своєму розпорядженні не тільки мас-медіа, але й рекламу (тенденція обирати для реклами «змішані сім'ї»), кінематограф (чіткий поділ на «гарних» та «поганих») та освітні програми (перегляд національної історії, антирасове виховання) [10].

Водночас поступова зміна обличчя французького суспільства призводить до появи нових політкоректних термінів, або ж заміни старих. Так, наприклад, у 2015 році *Nouvel Observateur* разом з *Rue89* присвятили цілу статтю функціонуванню термінів «*Réfugiés*», «*migrants*» та «*clandestins*» на позначення мігрантів у контексті існуючої політичної та соціальної ситуації в країні. Особливий наголос робиться на жонглюванні цими термінами в залежності від того, про яких мігрантів з та до якої країни йдеться мова. Подібне жонглювання не є припустимим, бо мігранти мають різний правовий статус (*réfugiés* – біженці, *étranger en situation irrégulière* – нелегальні трудові мігранти, тощо), а відтак і ставлення у суспільстві до них різне (*migrant* – мігрант, *clandestin* – нелегал). Так, наголошують автори огляду, у сучасних французьких медіа вживається *clandestin* переважно по відношенню до нелегальних трудових мігрантів, якщо мова йдеться про Францію. Як наслідок, через появу негативної конотації, *clandestin* замінено на *migrant* – термін, позбавлений пейоративного компонента, тоді як по відношенню до інших країн вживається *clandestin*. Що, звісно, викликає збурення правих сил у країні:

«*Sur le site «Je suis stupide, j'ai voté Hollande», on trouve ce coup de gueule :*

«*Il n'y a plus de clandestins en France, ni de sans-papiers, il n'y a plus que des migrants ! Ils n'ont donc pas violé nos frontières ou ne sont pas restés illégalement chez nous après l'expiration de leur titre de séjour. Ils ont simplement 'migré' .»*»

Але, наголошують автори публікації, зважаючи на той факт, що чи не половина біженців – діти, якимось некоректно називати дітей мігрантами, а відтак «*clandestin*» поступово замінюється на «*réfugié*» чи «*exilé*» [11].

Сам термін «*політкоректність*», який донедавна у французькому медійному просторі сприймався дещо іронічно і асоціювався в першу чергу зі Сполученими Штатами, звідки він власне і походить, внаслідок останніх подій в Європі пов'язаних з мігрантами, отримує нове життя. І цей термін дедалі частіше з'являється на шпальтах французької преси, але переважно з негативними конотаціями.

Наприклад,

«*La France va payer très cher son «politiquement correct»»*

«*La fracture d'après Cologne : 63% des Français considèrent que les pouvoirs publics sont dans le «politiquement correct» et minimisent les problèmes quand ils parlent d'immigration et de migrants»*

Різкий поштовх до критики політики політкоректності дають теракти у Парижі у листопаді та напад на жінок у Кельні у новорічну ніч:

«*Le politiquement correct aurait changé de camp : les déclinistes, les islamophobes, les anti-européens et les souverainistes auraient gagné la guerre idéologique»* [12].

Що підтверджують різні соціопитування серед французьких громадян:

«*Alors que les incidents de Cologne font beaucoup parler aujourd'hui, un sondage exclusif IFOP pour Atlantico montre qu'une grande majorité de Français ne sont pas satisfaits par l'attitude des médias sur les questions d'immigration et de migrants. Egalement interrogés sur l'attitude des pouvoirs publics sur ces thèmes, les Français ne sont pas plus indulgents.»*[13]

Все частіше термін «*політкоректність*», «*політкоректний*» звучать як осуд зовнішньої та внутрішньої політики Франції у питанні міграції. Донедавна Франція достатньо терпляче ставилася до іммігрантів з країн Північної Африки та з ісламських країн, але після останніх подій саме цю терпимість поставили у провину. Більш того, звинувачують у тому, що вона стоїть на заваді свободи слова: *Liberté d'expression*: «*En France, la pire censure est le politiquement correct»*[14].

І якщо ще у 2015 році французи досить терпляче ставилися до усього, що пов'язане з міграцією та політкоректністю, то вже у 2016 році після нападу на жінок у Кельні, теракту у Брюселі з'являються публікації на зразок: «*Crachons ensemble sur le politiquement correct»* [15].

А після теракту у Ніцці 14 липня 2016 року саме європейську політику толерантності та політкоректність вважають винною у масових трагедіях, на чому, зокрема, відкрито наголосив міністр внутрішніх справ Польщі Маріуш Блашак, звинувативши європейську політику мультикультуралізму у тому, що вона уможливила теракти останніх декількох місяців.

А есеїст Мішель Жофруа на прикладі висвітлення трагічних подій впливовим французьким інформаційним ресурсом *Le Figaro* демонструє, яким чином мас-медіа дезінформують читачів через політкоректність.

Так, наголошує автор, терориста завжди представляють як люб'язного хлопчину «*gentil garçon*», який виріс у невеличкому спокійному містечку і якимось зовсім незрозумілим чином дуже швидко став радикалом. Не стримуючи іронії, Мішель Жофруа допитується, яким чином може відбутися подібна трансформація, якщо все відбувається саме таким чином, як це представляють у пресі. Фінальним акордом автор подає приховування жертв та зображень трагедії начебто з метою вберегти почуття постраждалих [16].

Висновки. Політкоректні евфемізми та інші подібні мовленнєві явища, як спосіб пом'якшення «неприємних» номінацій та «грубої» лексики, продовжують існувати у сучасній французькій мові. Трагічні події останнього року, причиною яких називають політкоректну риторичку європейських країн, підштовхують мовознавців до всебічного вивчення явища евфемізації у новому соціальному контексті.

Література:

1. López Díaz M. L'euphémisme, la langue de bois et le politiquement correct. Changements linguistiques et stratégies énonciatives [Електронний ресурс] / M. LópezDíaz – L'information grammaticale № 143, 2014. – Режим доступу : http://www.academia.edu/9823227/L_euph%C3%A9misme_la_langue_de_bois_et_le_politiquement_correct_changements_linguistiques_et_strat%C3%A9gies_%C3%A9nonciatives
2. Mallaval C. Même le mot noir devient tabou, c'est de la pure folie [Електронний ресурс] / C. Mallaval – Libération, 2007- Режим доступу : http://www.liberation.fr/vous/2007/12/10/meme-le-mot-noir-devient-tabou-c-est-de-la-pure-folie_108193
3. Gérald A. De la «langue de bois» au «politiquement correct» [Електронний ресурс] / A. Gérald. – Académie des sciences morales et politiques – Режим доступу : http://www.asmp.fr/fiches_academiciens/textacad/antoine/languedebois.pdf
4. Шапина Л. Н. Евфемизмы в социальных сферах деятельности: политкорректность и «деревянный язык» (на примере французского языка) [Електронний ресурс] / Людмила Николаевна Шапина – Вестник Адыгейского государственного университета. – Серия 2: «Филология и искусствоведение». Выпуск № 1, 2008. – Режим доступу : <http://cyberleninka.ru/article/n/evfemizmy-v-sotsialnyh-sferah-deyatelnosti-politkorrektnost-i-derevyanny-yazyk-na-primere-frantsuzskogo-yazyka>

5. *Vocabulaire politiquement correct*, 2006 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://spqr7.wordpress.com/2006/10/17/vocabulaire-politiquement-correct/>
6. Volle Michel. *Petit dictionnaire correct – français*, 2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://michelvolle.blogspot.com/2013/10/petit-dictionnaire-correct-francais-et.html>
7. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://babel.revues.org/2537?lang=en>
8. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.polemia.com/le-nouveau-dictionnaire-de-novlangue-est-sorti/>
9. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://vigile.quebec/La-novlangue-la-langue-de-l>
10. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.polemia.com/la-novlangue-la-langue-de-loligarchie-et-notamment-des-medias-troisieme-episode-la-novlangue-et-ses-limites-2/>
11. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://rue89.nouvelobs.com/blog/les-mots-demons/2015/08/26/refugies-migrants-ou-clandestins-les-mots-comptent-234877>
12. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.levif.be/actualite/international/zemmourisation-des-esprits/article-opinion-451435.html>
13. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.atlantico.fr/pepitesvideo/immigration-et-politiquement-correct-dans-opinion-debat-entre-jean-sebastien-ferjoux-et-laurent-mauduit-2542686.html>
14. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://reseauinternational.net/liberte-dexpression-en-france-la-pire-censure-est-le-politiquement-correct/>
15. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.dreuz.info/2016/01/08/crachons-ensemble-sur-le-politiquement-correct/>
16. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://brunobertez.com/2016/07/27/comment-on-desinforme-dans-le-politiquement-correct-egorge-est-trop-violent-on-remplace-par-tue-cest-plus-neutre-in-le-figaro/>

УДК 378.147

А. Й. Гордєєва,

Київський національний університет, м. Київ

НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ-ПСИХОЛОГІВ ОБГОВОРЕННЯ ФАХОВИХ ПРОБЛЕМ НА ЗАНЯТТЯХ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Стаття присвячена проблемі навчання майбутніх психологів фахового спілкування на заняттях з англійської мови. Окреслено поняття навчальної комунікативної ситуації як складової професійно орієнтованої рольової гри. Запропоновано етапи навчання обговорення фахових проблем студентами-психологами, визначено їх мету та завдання.

Ключові слова: професійно орієнтована англійська мова, студенти-психологи, міжкультурне спілкування, навчальна комунікативна ситуація, професійно орієнтована рольова гра.

TEACHING FUTURE PSYCHOLOGISTS DISCUSSING PROFESSIONAL PROBLEMS IN ENGLISH

The article gives a short review of scientific research dealing with teaching future psychologists discussing professional problems in English. The process of teaching how to discuss problems has been developed. Discussing problems takes place in the classroom and is possible through professional role-plays. Discussing problems is based on the specially prepared communicative situations. Great attention is paid to different types of communicative situations which have to be created for a professional role-play. The three stages of teaching future psychologists discussing professional problems in English have been specified. The teacher's and students' goals on each stage have been defined. The importance of the preparation for the professional role play has been underlined. The necessity of taking into account the peculiarities of cross-cultural communication while discussing professional problems with foreigners has been indicated. As the result, we suggest the definitions of verbal and non-verbal components of lifestyle communicative behavioural patterns. The verbal and non-verbal components of lifestyle communicative behavioural patterns in Great Britain and the USA have been compared with those in Ukraine. The methodological recommendations on the application of the organized professional role-play have been given. The perspectives of future scientific investigations have been indicated.

Key words: professional English, psychology students, cross-cultural communication, stages of teaching discussing professional problems, communicative situation, professionally oriented role-play.

ОБУЧЕНИЕ СТУДЕНТОВ – ПСИХОЛОГОВ ОБСУЖДЕНИЮ ПРОФЕССИОНАЛЬНЫХ ПРОБЛЕМ НА ЗАНЯТИЯХ ПО АНГЛИЙСКОМУ ЯЗЫКУ

Статья посвящена рассмотрению проблемы обучения будущих психологов профессионального общения на английском языке. Определено понятие учебной коммуникативной ситуации, которая представлена как составная профессионально ориентированной ролевой игры. Предложены этапы обучения обсуждения профессиональных проблем студентами-психологами, сформулированы их цели и задания.

Ключевые слова: профессионально ориентированный английский язык, студенты-психологи, межкультурное общение, учебная коммуникативная ситуация, профессионально ориентированная ролевая игра.

Визнання іноземної мови як соціокультурного феномену, засобу оволодіння культурою країни мова якої вивчається, що забезпечує розвиток особистості в міжкультурній комунікації, знайшло своє втілення при навчанні майбутніх психологів обговорення фахових проблем з носіями англійської культури. Соціокультурний компонент у змісті навчання іноземної мови має велике значення для розвитку особистості студента, оскільки дає можливість не тільки ознайомитися з культурною спадщиною країни, мову якої вивчають, але й порівняти її з культурними цінностями власної країни [3, с. 30–34]. Розглядаючи іноземну мову як засіб формування професійної спрямованості майбутнього фахівця, варто зазначити, що під час вивчення професійно орієнтованого мовного та мовленнєвого матеріалу встановлюється двосторонній зв'язок між намаганнями студента отримати знання зі своєї майбутньої професії та успішного володіння мовою [5, с. 79].

Обговорення фахових проблем у процесі міжкультурного діалогу є можливим завдяки моделюванню на заняттях з англійської мови ситуацій реального професійного спілкування між представниками різних культур. Це відбувається під час проведення професійно орієнтованих рольових ігор, які дають можливість наблизити процес навчання до реальних умов комунікації та підвищувати рівень володіння іноземною комунікативною компетентністю.

Варто підкреслити, що у зв'язку з необхідністю розвитку вмінь усного мовленнєвого спілкування у методиці викладання іноземних мов значна увага приділяється навчанню дискусійного спілкування, метою якого є обговорення певного кола питань у спеціально створених для цього умовах. У результаті науково-дослідної роботи досягнуто вагомих результатів з даного питання: обґрунтовано необхідність створення навчальних комунікативних ситуацій для організації диску-